

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

שנה ח / גליון שט
ערש"ק פרשת פקודי ה'תשע"א

הדלקת המנורה פעמיים ביום אחד

בטעם כפילת פרשת המשכן בויקה"פ

קדושת המשכן מעבודה, או קדושה עצמית

הטעם להשמטת הסימן לפסוקי פ' פקודי

שלא לדבר עם הנכרים בשעת מסחרו רק במה שמוכרח לעניני המסחר

אחד מהחסידיים הפשוטים ששמע תורה זו מהרבי – עסקו היה לסחור עם הפריצים ותושבי הכפרים – החליט, שלא לדבר עם הנכרים בשעת מסחרו רק במה שמוכרח לעניני המסחר, וכך אכן התנהג.

כשהיה פוגש בנכרי היה שואל אותו האם ברצונך לקנות, וכשהיה עונה בשלילה, היה הולך ממנו ולא מדבר אתו יותר.

פגש בדרך בנכרי ממכריו

פעם אחת כשהלך עם כנופיה של חסידים לליאזנא אל רבנו הזקן, פגש בדרך בנכרי ממכריו שזה זמן רב עבר לגור במחוז אחר. כשהנכרי ראה אותו היה מלא שמחה וביקשו ללכת אתו לכפרו, כי קנה דירת כפר חדשה, ועורך בגלל זה שמחה, וביקורו ימלא את שמחתו. החסיד לא רצה ללכת, אך הנכרי הפציר בו מאד והוא הלך אתו.

כשנכנסו לביתו של הנכרי נפגש עם נכרים נוספים מסביבתו. כולם שמחו אתו והתענינו על מכיריהם משכבר הימים.

הלך ביד וקנה ממנו את ספר התורה

בתוך הדיבורים, סיפר אחד מהם שבכפרו יש נכרי אחד שאינו דומה כלל לנכרים שהיו בסביבתם הקודמת, הוא גנב ספר תורה מבית הכנסת ומחזיקו ברפת הבהמות זה שלש שנים.

כששמע החסיד על כך, הלך מיד אל אותו נכרי וקנה ממנו את ספר התורה.

סיפורי חסידים כאלה הם הסבר העבודה האמיתית על "מה" מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ" של עבודה.

(תרגום מספר השיחות קיץ ה'ש"ת עמ' 165-166)

פתח דבר

בעזתי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת פקודי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שח), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאיות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

מאתיים וחמישים שנה
להסתלקות מורנו הבעש"ט זיע"א

מה' מצעדי גבר כוננו

- חלק חמישי -

כששמע החסיד על כך, הלך מיד אל אותו נכרי וקנה ממנו את ספר התורה. סיפורי חסידים כאלה הם הסבר העבודה האמיתית על "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ" של עבודה.

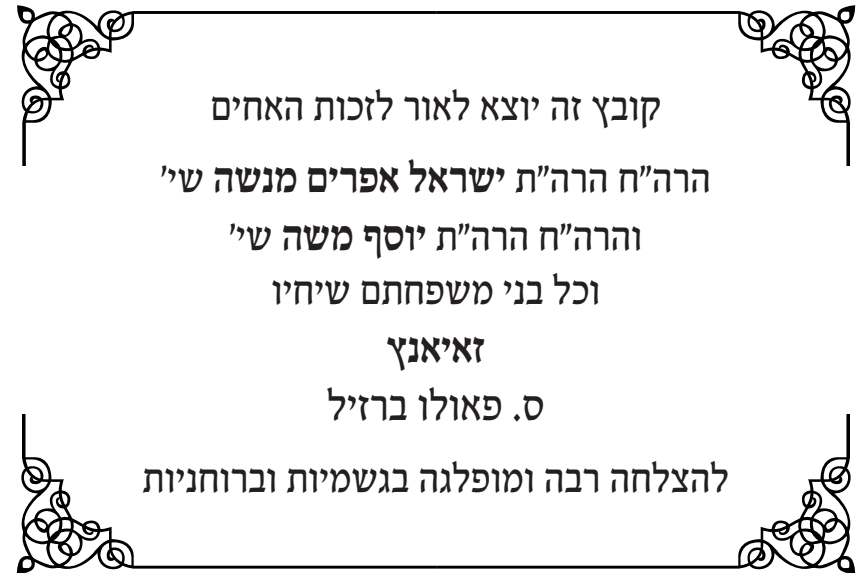
כל נשמה היא שליח מלמעלה לבצע את השליחות

בשנות נשיאותו הראשונות של אדמו"ר הזקן בליאזנא, היה אומר את המאמרים – הן מאמרי ההשכלה והן מאמרי העבודה – בקיצור גדול והיו בוערים מאד.

פעם אחת – היה זה בזמן שלרבנו הזקן היו כבר אלפי חסידים אנשים פשוטים – אמר מאמר על עבודה:

"מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ" – כל נשמה היא שליח מלמעלה לבצע את השליחות, שזה כוונת המשלח, ומעניקים לה כוחות, והזדמנות לביצוע השליחות, אלא שלנשמה יש בחירה ובכך היא נבדלת ממלאך.

על יהודי לדעת שכל דבר שהשי"ת מזמין לו, יש בו משום הוראה ושליחות מלמעלה שעליו לבצע.

צוות העריכה וההגהה:

[ע"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב יוסף גליצנשטיין, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב שמואל רסקין

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

ארץ הקודש
 ת.ד. 2033
 1469 President st.
 Brooklyn, NY 11213
 72915
 כפר חב"ד
 טלפון: 03-738-3734
 03-738-3734
 הפצה: 03-960-4832
 718-534-8673

תוכן העניינים

החב"ד הורה דרך בעבודת האדם בסגנון זה: "מ'דארף שמייסן די פערד, אז די פערד זאלן ווערן אויס פערד" [יש להצליף בסוסים, עד שהסוסים יתבטלו מהיות סוס]. ובנוסח אחר "אז די פערד זאלן וויסן אז זיי זיינען פערד" [שהסוסים ידעו שסוסים הם] - רצונו לומר "פערד" [סוס] במובן החומר.

(אג"ק חי"ז אגרת ו'תסז)

ה. מקרא אני דורש.....

ויקטר עליו קטורת:
הקטרת הקטורת גם בבוקר

יחדש דאף שהקטרת הקטורת ביום השמיני למילואים היתה כסדרה בכל יום, הודלקה המנורה ביום השמיני ב' פעמים. בבוקר ע"י משה, ובין הערביים ע"י אהרן, ועפ"ז מתרץ קושיית המהרש"א בגיטין

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ו עמ' 225 ואילך; חי"ח עמ' 92 ואילך)

ט. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

י. יינה של תורה.....

פקודי המשכן, משכן העדות:
המשכן של "תרומה-תצוה" והמשכן של "ויקהל-פקודי"

חזרת התורה על פרשיות המשכן ב' פעמים | משכן ד"למעלן" ומשכן ד"למתן" | עיקר חפץ ה' הוא בעשיית המשכן ד"ויקהל פקודי" | ועשו לי מקדש

(ע"פ לקו"ש ח"א עמ' 591 ואילך)

יד. פנינים.....

דרוש ואגדה

טו. חידושי סוגיות.....

בפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן בבנין המקדש

יקדים פלוגתתם אי גדר הבנין מסתעף מחיוב עבודה או חיוב בפ"ע, ויביא עוד פלוגתא בגדר קדושת מקדש אי המקום גורם או דהוי כתנאי צדדי, יתלה ב' הפלוגתות, ויסיק דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי, רק תלוי אי קאינן בחלות קדושה שע"י עבודה או בחלות קדושה עצמית לישראל

(ע"פ לקו"ש חל"ו עמ' 291 ואילך)

כ. תורת חיים.....

מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אודות ההכרה בזה, שהעיקר הם החיים הרוחניים ועבודת הנפש, והגברת הצורה על החומר

כג. דרכי החסידות.....

מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אודות ההשגחה האלקית המביאה את האדם לכל מקום בו הוא נמצא למלאת איזה כוונה - ח"ה

לקראת שבת

כג

ואם כן הדבר בהנוגע לשאר בני אדם ולכל אומה ולשון, על אחת כמה וכמה בהנוגע לעם ישראל, שלמרות ההכרחיות בענינים הקשורים במילוי צרכי הגוף, אין אלו מהווים תפקידו העקרי והפנימי, אלא דוקא ענינים שמקורם בעולם המחשבה והרוח, היינו מה שקשור עם הנשמה, והגוף הוא רק כלי להוציאם לפועל.

ואין להחליף האמצעים למילוי התפקיד ולעשות מהם התפקיד עצמו. ואפילו אם האמצעים הם הכרחיים וחיוניים הנוגעים לקיום הנפש בגוף. ובלשון וסגנון חכמינו ז"ל - פקוח נפש דוחה הכל, שמשמעות המלה "נפש" במאמר זה הוא קיום הנפש בגוף, אבל כאמור אין זה אלא אמצעי, אמנם הכרחי ודוחה (כמעט) הכל, אבל בכל זאת רק אמצעי למילוי התפקיד. וכמו שזהו כך בנוגע להפרט - כן הוא בנוגע להכלל.

התחליפים יביאו סו"ם התרוקנות מכל מהות יהודית ותוכן יהודי

והנה מובן שאם יש טועה ומחליף אמצעי בתפקיד, הרי אם הטעות הוא באמצעי שאינו הכרחי וחיובי, יש לקוות שהטועה בעצמו יכיר בטעותו בהתבוננות כל שהיא, או על כל פנים - נקל להעמידו על האמת. מה שאין כן אם האמצעי הוא חיוני והכרחי למילוי התפקיד, שאז הטעות שכיח יותר והתחליף והתמורה עלולים יותר, ואפילו כשבאים להוכיח להם באותות ומופתים וכו' - קשה יותר להעמידם על האמת שיהיו מודים ועוזבים. שלכן, כנ"ל, הסכנה שיזניחו את התפקיד גדולה הרבה יותר.

ולכן כשהתחליפים שכ' כותב אודותם במאמרו - שבהם כמה מאחב"י רוצים לצאת ידי חובתם, על ידי תרומת טשעק או ביקור אסיפה איזה פעמים וכיו"ב, כדי להתפטר ממילוי תפקידם האמתי, מוכרח שיביאו סו"ם התוצאות הבלתי רצויות שכ' כותב עליהן במאמרו הנ"ל, התרוקנות מכל מהות יהודית ותוכן יהודי וכו'.

יש לדרוש שהעיקר הוא הגברת הצורה על החומר

אבל עם כל זה, מי שלא נרתע מלהביע השקפה שאינה עולה בד בבד עם המקובל על רוב הצבור, יתריע על הסכנה הנשקפת והגדולה פי כמה, והתוצאות ההרסניות כבר נראות בפעולתן - בעיקר בין הנוער, עתידו של העם - מתחליפים יותר "דקים", כגון תחליף על ענין המדיניות, טריטורי' עצמית ומשטר עצמי,

שאפילו אם השיגו את הדבר במלואו ונהנים ממנו במלואו, אין לשכוח שגם זה אינו אלא אמצעי, ולדרוש שיהי' דבר זה חקוק בלב ובמוח, באופן שיחדיר כל אברי הגוף של היחיד וכל אברי הקומה של הכלל, שהתפקיד הוא דוקא ענין שקשור עם ממשלת הרוח והשכל, ובסגנון החסידות - הגברת הצורה על החומר.

נוסחא אחרת, על פי סיפור ששמענו מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שכ"ק אדמו"ר הזקן מייסד תורת

ויקטר עליו קטורת: הקטרת הקטורת גם בבוקר

יחדש דאף שהקטרת הקטורת ביום השמיני למילואים היתה כסדרה בכל יום, הודלקה המנורה ביום השמיני ב' פעמים. בבוקר ע"י משה, ובין הערביים ע"י אהרן, ועפ"ז מתרץ קושיית המהרש"א בגיטין

בפרשתנו מפרט הכתוב את סדר הקמת המשכן ביום השמיני למילואים, יום ראש-חודש ניסן שבו "הוקם המשכן"; והכתוב מספר כיצד משה הקים את המשכן, נתן את הכלים בתוך המשכן ואף התחיל לעבוד את העבודה השייכת להכלים.

ובתוך הדברים מדבר הכתוב על המנורה ומזבח הקטורת: בתחילה מדבר על המנורה ואומר (מ, כד-כה): "וישם את המנורה באהל מועד .. ויעל הנרות לפני ה'"; ולאחר מכן על מזבח הקטורת (מ, כו-כז): "וישם את מזבח הזהב באהל מועד .. ויקטר עליו קטורת סמים".

ובפירוש רש"י: "ויקטר עליו קטורת - שחרית וערבית, כמו שנאמר "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות וגו'".

ולכאורה יש לדקדק בלשונו: אם רש"י רוצה להביא ראיה על כך שהקטרה היתה (לא רק פעם אחת, בשחרית, אלא) גם בערבית, היה צריך להביא כראיה את הפסוק "בין הערבים יקטירנה" (תצוה ל, ח), שבו מפורש שהקטרה היא גם בין הערבים - אולם רש"י הביא דוקא את הפסוק שלפניו (תצוה

הגברת הצורה על החומר

מחפשים תחליף להמיר בו את התפקיד האמתי

בעתו קבלתי מאמרו . . קראתי מאמרו בהתענינות ובשימת לב מיוחדת לנקודה התיכונה שבו, הוא ע"ד התחליף שמחפשים להמיר בו את התפקיד האמתי והנקודה הפנימית של היהדות והיהודים, ודעת לנבון נקל התוצאות הרציניות ובלתי רצויות היוצאות מזה.

ובראותי שכ' לא יחת מלהביע דברים שאין דעת הצבור נוחה מהם, תקותי שילך בכוון זה לשלול כל תחליף איזה שיהי, שהרי עצם ענינו של תחליף מדגיש שאינו מה שצריך להיות.

ומזה מובן כל מה שהחיקוי - התחליף טוב ויפה יותר - כן תגדל הסכנה, אף על פי שלמראית עין או בהשקפה שטחית לא ניכר ההבדל כל כך ועלול לרוות לשעה קלה צמאון הנפש.

אף שמההכרח שלכל עם תהי' אחיזה בעניני הגשם

פשוט שתפקידם בעניני שכל רוח

לדכוותי' למותר להדגיש מה שמוסכם ומקובל, לכל הפחות להלכה אם לא למעשה, שאף על פי שמההכרח הוא שלכל אומה ועם תהי' אחיזה בעניני הגשם והעולם, אבל כיון שהמדובר הוא בבני אדם ולא עדר צאן ובקר, הרי פשוט שאין תפקידם מצטמצם בעניני אכילה ושת' ודירה נאה וכדומה, אלא תפקידם דוקא בענינים הקשורים בשכל ורוח שהם יתרון למדבר על החי.

ל, ט) "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות", ורק רמז להתיבות "בין הערבים" על ידי הציון "וגומר"!!

וצריך לבאר, שכוונת רש"י היא להבהיר שהקטרת הקטורת על ידי משה היתה בדיוק כמו הסדר הרגיל בכל יום – שעל זה נאמר הפסוק "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות" וכל המשך הענין.

כלומר: עיקר חידושו של רש"י אינו בזה שמשה הקטיר גם בערבית – אלא בעצם זה שהקטרת הקטורת כאן היתה הקטרה כסדרה, לפי הסדר הרגיל במשכן [ובדרך ממיילא מובן שהיה זה גם בערבית, לפי הסדר הרגיל];

כי, מצד הסברא היה אפשר לומר, שכיון שמדובר ביום מיוחד, יום חנוכת המשכן, שלכן משה הוא זה שעבד את עבודת המשכן (ולא אהרן – כרגיל), הרי ש"ויקטר" דידן אינו שווה להקטרת הקטורת הרגילה, ואולי פירושו הקטרת קטורת פעם אחת בלבד –

ועל זה משמיענו רש"י, שתיתב "ויקטר" קאי על כל עבודת הקטורת כסדרה, הן "שחרית" והן "ערבית", וכפי המצוה הכללית של "בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות" וכל המשך הענין עד גמירא.

ב.

והנה רש"י מדגיש דבר זה דוקא בנוגע להקטרת הקטורת ("ויקטר עליו קטורת סמים"); אבל בנוגע להעלאת הנרות במנורה (שמזכיר הכתוב קודם לכן, "ויעל הנרות") – לא פירש מאומה. ומזה יש להבין, שאף שהקטרת הקטורת שבאותו יום היתה שווה לעבודת הקטורת הרגילה לדורות, הרי העלאת הנרות שעל ידי משה היתה שונה מסדר ההעלאה הרגיל שבכל יום (וראה משנת בארוכה במדור זה אשתקד, עיי"ש).

ויש לבאר את סדר העלאת הנרות המיוחד שהיה באותו יום, ובהקדים:

ידועים דברי רש"י על הפסוק "בהעלותך את הנרות" שנאמר לאהרן (ר"פ בהעלותך):

"כשראה אהרן חנוכת הנשיאים, חלשה אז דעתו כשלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו. אמר לו הקב"ה: חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות".

והיינו, שאף שאהרן הקריב קרבנות הרבה בימי המילואים כו', מכל מקום חלשה דעתו מכיון שלא היה לו חלק בחנוכת המזבח; ועל זה ניחמו הקב"ה, שאף שחנוכת המזבח נעשתה על ידי הנשיאים, הרי אהרן חניך את המנורה.

ואדרבה – "שליך גדולה משלהם": המזבח שחינכו הנשיאים הוא המזבח החיצון שנמצא בחצר, ואילו חנוכת אהרן היתה במנורה שנמצאת בפנים, בתוך המשכן.

אך עדיין קשה, ובלשון הרמב"ן שם: "למה ניחמו בהדלקת הנרות, ולא ניחמו בקטורת בוקר וערב, ששבחו הכתוב 'ישימו קטורה באפך'?"

כלומר: לכאורה ענין זה של "שליך גדולה משלהם" מתאים גם לגבי מזבח הקטורת – שהוא

מקום מנוחת השכינה – זוהי דעת הרמב"ם.

ג.

ע"פ הנ"ל יש לבאר עוד פרט לפי דעת הרמב"ן בנוגע לבית שני, דלכאורה צ"ע: מאחר שלא הי' בו ארון, הרי חסר בעיקר החפץ שבמקדש, מקום מנוחת שכינה, שהוא הארון?

ולבד מזה הא אמרו בב"ב (ג, סע"א ואילך) דמ"ש (חגי ב, ט) "גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", פירושו, שבית המקדש השני הי' גדול יותר בבנין ובשנים מבית הראשון. ואינו מובן, כיון שבבית שני הי' חסרים בו ה' דברים¹⁴, ובראשם הי' חסר הארון שבו הוא "עיקר החפץ" של המקדש, איך שייך להשוות בית שני לבית ראשון בקדושת מקדש שבו שענינה "ושכנתי בתוכם", וכ"ש וק"ו – לומר שהוא גדול ממנו בבנין ובשנים, דאיזה ערך יש לקיום הבית בשנים ובבנין לגבי עיקר גדר הבנין שהוא "מקום מנוחת השכינה שהוא הארון"?

אלא, שענין "מנוחת השכינה שהוא הארון" עיקר גדרו הוא היותו סתום ונעלם, שאינו שייך דוקא לעבודתם שבגלוי, ולכן בבית שני אף שלא הי' בו ארון באופן גלוי בקדה"ק, מ"מ הי' באופן של גניזה בקדה"ק גופא, וע"ד דאיתא בגמרא (יומא נג, סע"ב ואילך) לחד מ"ד "ארון במקומו נגנז" וכמ"ש (מ"א ח, ח) "ויהיו שם

עה"ת (ר"פ תרומה. פרשת ויקהל לו, א) דהארון לא הי' בגדר כלי שרת.

(14) יומא כא, ב. ירושלמי תענית פ"ב ה"א. ובכ"מ.

עד היום הזה", וכפי שהאריך ברמב"ם¹⁵ "בעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה וגנוז במקום שבנה שלמה".

ונמצא שענין ושכנתי בתוכם, השראת השכינה דקדושת ישראל, הרי בבית שני לא רק שלא הי' חסר בזה אלא הי' במעלה יתירה, כי זה גופא שהארון הי' באופן של גניזה בקה"ק¹⁶ מורה על דרגא נעלמת יותר בהשראת השכינה¹⁷.

(15) רפ"ד דהל' ביהב"ח. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 851 ואילך.

(16) ראה בארוכה לקו"ש שם (ס"ה ואילך), בביאור דברי הרמב"ם דגניזת הארון הוי חלק מבנין הבית וקה"ק, וכן נקבע מלכתחילה בבנין הבית. וראה בהמובא שם מתוס' הרא"ש להוריות יב, א. צפע"נ עה"ת הפטורת פרשתנו, שזהו מה שאמר שלמה (מ"א ח, כא) ואשים שם מקום לארון.

(17) ואף שברז"ל הנ"ל (הערה 41) וביומא (ט, סע"ב ואילך) איתא שלא הוי שריא שכינה במקדש שני, ומבואר בתניא (פנ"ג. וראה ע"ח שער מיעוט הירח (שער לו) פ"ב. לקו"ת ר"ה ס, ב. ובכ"מ) שדרגת השכינה שבבית שני היא למטה יותר (ה' תתאה) מהגילוי שבזמן בית ראשון (ה' עילאה) [והמעלה שבבית שני שאז היו ישראל במדרגת בעלי תשובה הוא מצד מעלת זיכרון ועליית המטה ששייכת יותר למציאות העולם – ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 72 ואילך. 26 ואילך. ועוד],

הרי זהו בגילוי, אבל בפנימיות הרי מזה גופא שהוא שייך לבע"ת מובן שהוא אור עצמי יותר – ראה לקו"ש שם (ע' 72 ואילך) הערה 02, 62.

לשרות בישראל¹⁰ הבאין שמה, שעולין לרגל או מקריבין קרבנות, ועל ידו עובר הדיבור והנבואה למשה וכמ"ש "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת".

מיהו ביאור זה אינו די, שהרי גם לדעת הרמב"ן השראת השכינה במקדש ודאי אין במקום לבדו גורם ואינה מצד מקום המקדש עצמו, אלא זהו בשביל ישראל, וכפי שהאריך הרמב"ן (בר"פ תרומה), דלאחר מ"ת "וישראל קבלו עליהם לעשות כל מה שיצום כו' מעתה הנה הם לו לעם כו' גוי קדוש והנה הם קדושים ראויים שיהי' בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם ולכן צוה תחלה על דבר המשכן שיהי' לו בית בתוכם מקודש לשמו ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל" (וממשיך "והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כו").

ונמצא שגם לדעת הרמב"ן עיקר השראת השכינה במקדש אינה אלא בשביל ישראל¹¹, אלא שפלוגתתם היא, שלדעת הרמב"ם עיקר ענין המקדש הוא בשביל העבודה דישראל (הקרבת קרבנות כו), ואילו לדעת הרמב"ן, עיקרו הוא בשביל השראת השכינה בישראל.

ותו, הא נתבאר במ"א (לקו"ש ח"ד ע' 1346 הערה 24) בנוגע לפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן בעיקר תכלית המקדש, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", היינו דזהו גדר ציווי הבנין, ורק שהרמב"ם בספר הלכה שלו (וכן

בספר המצות), דמיירי בהדינים והלכות שבזה, היינו גדר הציווי להאדם – מדבר בתוכן ענין המצוות שנצטוו ישראל לעשות בביהמ"ק, והרמב"ן מדבר בגדר ענין וחפץ אשר בהמשכן עצמו, שהוא ושכנתי (ולא גדר הציווי שבו להאדם), השראת השכינה שהיתה בו מלמעלה, וזה הי' בעיקר ע"י הארון.

וע"פ הנ"ל שב' הפלוגות תלויות זב"ז, מסתבר לומר, שגם בהפלוגתא הב' אם השראת השכינה היתה המקום עצמו או רק על ידו, הרי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי.

ויש לומר תוכן הענין בזה בעמקות יותר, דהנה בקדושת ישראל איכא ב' פרטים, מה שמקודשים בעצם, ומה שאיכא חלות קדושה ע"י עבודה שבמקדש. וזהו החילוק בין מ"ש הרמב"ם והרמב"ן, דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, וכל אחד מיירי בחלות קדושה אחרת: הרמב"ם קאי בקדושה שע"י קרבנות כו, והרמב"ן קאי בחלות קדושה שישנה כבר מקודם בישראל, דבשביל זה הוא בנין הבית.

ואף בהבנין עצמו לא איפליגו כאן, דכל אחד מיירי בחלק אחר שבבנין:

חלות הקדושה שמיירי בה הרמב"ם, שייכת בעיקר גבי מקום העבודה – העזרה וההיכל; ומה שישנה עוד קדושה שאינה תלויה ע"י עבודת מקדש, והוא בקדש הקדשים, שאינו מקום עבודה ואין נכנסים שם כל השנה כולה (רק כה"ג ביום הכפורים בלבד)¹², ובו גופא – בארון, שלא הי' בו עבודה¹³, וכל ענינו הוא

12) כלים ספ"א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הכ"ב.

13) ראה לקו"ש ח"ד ע' 7-6431 בהערות. וראה צפ"נ

המזבח הפנימי שנמצא בתוך המשכן (כמו המנורה); ומה טעם איפוא גדולת אהרן מתבטאת דוקא בחנוכת המנורה (ולא בחנוכת המזבח הפנימי, מזבח הקטורת)?

ג.

וביאור הענין:

הסדר הרגיל של העלאת הנרות במנורה הוא, שמדליקים את הנרות בין הערביים, ושמים בהם שמן שידלקו "מערב עד בוקר" [תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר ושיערו חכמים חצי לוג וכו'] (תצוה כו, כא ובפרש"י); ובבוקר לא מדליקים אותם מחדש, אלא רק מטיבים ומנקים אותם שיהיו מוכנים להדלקת הערב.

וכמו שכתוב (תצוה ל, ז-ח): "בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות .. ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים"; וכפירוש רש"י: "בהיטיבו – לשון ניקוי הבזיכין של המנורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה, והיה מטיבין בכל בוקר ובוקר", ואילו "העלאה .. לשון הדלקה" נעשית בין הערביים בלבד (כן הוא פשוטו של מקרא וכן דעת רוב הראשונים – ודלא כשיטת הרמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ג הי"ב).

אמנם בנידון-דידן, הסדר שהיה ביום חנוכת המשכן, ראש-חודש ניסן, משמע מתוך הכתוב שמשו העלה והדליק את נרות המנורה כבר בבוקר:

מזה שהקדים הכתוב "ויעל הנרות" לפני "ויקטר עליו קטורת סמים", והרי ההקטרה היתה (כנ"ל) "שחרית (וערבית)" – מובן שהעלאת הנרות ("לשון הדלקה") שעל ידי משה היתה כבר בשחרית, בתור "הוראת שעה" (וראה גם במדור זה אשתקד).

אמנם, אין לומר שלא חזרו והדליקו את המנורה בין הערביים. כי, כיון שלדעת רש"י בפירושו עה"ת (תצוה כו, כא. הובא לעיל) היו תמיד נותנים שמן במנורה באותה מדה – כדי שיספיק "מערב עד בוקר" – נמצא, שהדלקת משה בבוקר לא היה בה די כדי שהנרות ידלקו במשך כל הלילה [שזו היא עיקר המצוה, כדברי רש"י (שם) "להעלות נר תמיד, כל לילה ולילה קרוי תמיד". ובפרש"י על הש"ס (מנחות פח, ב), שאם כבתה נר באמצע הלילה צריך להדליקה שוב];

וצריך לומר איפוא, שבאותו יום בין הערבים חזר אהרן והדליק את נרות המנורה, כדי שידלקו במשך כל הלילה שלאחר מכן (מוצאי ר"ח ניסן), "מערב עד בוקר".

ד.

ומעתה מתורצת בפשיטות הקושיא הנ"ל – למה לא ניחם הקב"ה את אהרן בזה שחינך את מזבח הקטורת: את מזבח הקטורת חינך משה, שהוא זה שהקטיר ביום השמיני למילואים "שחרית וערבית" לפי הסדר הקבוע במשכן (כנ"ל ס"א), ובזה "חינך" והתחיל את סדר עבודת הקטורת לדורות;

ולכן מתאים לנחם את אהרן דוקא בחנוכת המנורה, שהוא זה שהדליק בפעם הראשונה את המנורה לפי העבודה הסדורה, "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים".

10) ראה גם חינוך מצוה חג.

11) להעיר מרמב"ן תצוה כט, מו. בחיי שם. בחיי ס"פ שלח.

לקראת שבת

ואף שמשנה כבר הדליק את המנורה לפני כן, בבוקר של יום חנוכה המשכן – הנה זה היה בתור חידוש והוראת שעה יוצאת מן הכלל, ואי אפשר להחשיב הדלקה זו כהתחלת העבודה הרגילה והקבועה של המנורה, "תמידין כסדרן";

ודוקא זה שאהרן העלה אחר כך את הנרות בין הערביים – באופן שידלקו "מערב עד בוקר" – זה היה התחלת ו"חנוכה" העבודה הקבועה והסדירה של הדלקת הנרות [ומתאים גם לדברי המשנה (מנחות מט, א): "ואין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרותיה בין הערביים"].

ה.

ולדרך זו הרווחנו גם ליישב בפשיטות קושיית המהרש"א:

בגמרא איתא (גיטין ס, ב ובפרש"י), שבראש חודש ניסן, יום הקמת המשכן, נאמרו כמה פרשיות הנוגעות לכו ביום, ואחת מהן היא "פרשת הנרות", "לפי שבו ביום התחילו להדליק".

והקשה המהרש"א: "קצת קשה, אמאי לא נקט נמי שאר עבודות תמידים, כגון פרשת תמיד, שבוודאי בו ביום גם כן התחילו". כלומר: הרי היו צריכים לומר גם את פרשת התמיד, העוסקת בהקרבת הקרבנות שהתחילו בהם באותו יום?

אולם לדרכנו – אתי שפיר:

את עבודות התמידים האחרות, קרבן התמיד והקטרת הקטורת, התחילו לעשות באופן הקבוע כבר בבוקר של ראש-חודש ניסן, ולכן נאמרו הפרשיות העוסקות בענינים אלו עוד לפני התחלת היום השמיני למילואים (וראה פרש"י פינחס כח, ד. רמב"ן פרשתנו מ, כז):

דוקא "פרשת הנרות", העוסקת בהדלקת הנרות הקבועה שהתחילה רק בין הערביים, היא נאמרה "בו ביום" [במשך היום, עד "בין הערביים"].

לקראת שבת

קדושת משכן ומקדש (וכמו שהביא שם גם כמה פסוקים בנוגע לביהמ"ק) – שנחלקו בזה כבר הרמב"ן והרמב"ם:

לדעת הרמב"ם⁷ אין לומר שמקום המקדש עצמו נעשה מקודש בקדושת שכינה, שהרי שכינה אינה בגדר מקום, רק מקום המקדש הוא מקום המוכשר שיעבור על ידו גילוי השכינה, אבל לא שהוא עצמו נעשה מקום המקודש בקדושת שכינה, פירוש דהמקום הוא רק בגדר תנאי שאין הקדושה שורה אלא כשישנו למקום זה, אבל אין המקום מעצמיות הדבר [וכהא"י דאין נבואה שורה אלא בא"י, דנבואה היא השגה בבחי' ראי' רוחנית שאין הדבר הנראה בגדר מקום, וודאי א"א לומר דהמקום גורם ממש, ואעפ"כ אין ראי' זו מתגלה לנביא אלא בא"י בלבד – היינו שהוא תנאי שא"א בלא זה].

אבל הרמב"ן ס"ל⁸ דמקום הבית עצמו נתקדש בקדושת שכינה והמקום גורם, היינו

7 מעבודת הקודש ח"ג פנ"ה. כוזרי מאמר ב ס"ח, ס"י וס"ד. עיקרים מאמר ב פי"ז. ועוד]. וראה גם סה"מ פר"ת ע' קפד ואילך. תרפ"ז ע' פג ואילך. לקו"ש חי"ט ע' 141 ואילך.

8 מו"נ ח"א פכ"ה [וכ"ה דעת הרס"ג (האמונות והדעות מאמר ג פ"י. וראה גם שם מאמר ב פ"ח [כ"ה בהדרושים שם. ובדפוס שתת"י הוא בפ"א]. הרד"ק (ראה פירושו עה"פ מ"א ח, כז), ועוד — כהובא בדרושים שבהערה הקודמת].

9 הובא בדרושים הנ"ל.

9 ראה דרושים הנ"ל, שהובא שם הרמב"ן הנ"ל דסוף פרשתנו, ודברי הרמב"ן בשער הגמול "בענין גן עדן התחתון" — גם המקום הוא נכבד מכל שאר מקומות העולם השפל כו' וע"כ יראו בו מראות אלקי' משאר מקומות הארץ כאשר אנחנו מאמינים שא"י וירושלים כו' וכ"ש בהמ"ק כסא ה' וכענין שנאמר (ויצא כח, יז) מה נורא המקום הזה אין זה כ"א בית אלקי' וזה שער השמים תלה נבואתו הבאה אליו כו' מן המקום ההוא כו' כלימוד משה בסיני כענין שכתוב (תרומה כה, מ) אשר אתה מראה בהר".

ב.

יתלה ב' הפלוגתות, ויסיק דמר אמר חדא ומא"ח ול"פ, רק תלוי אי קאינן בחלות קדושה שע"י עבודה או בחלות קדושה עצמית לישראל

והנה מזה שברמב"ן מבאר ענין קדושת המקום עצמו בקדושת שכינה (כבוד ה') בהמשך לדבריו דעיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון, מסתברא, דשיטתו בגדר מטרת המשכן ושיטתו באופן השראת השכינה בו תלויות זב"ז. וגם הרמב"ם דפליג עליו בב' ענינים אלו, מסתבר ששיטתו בשניהם מיוסדת על אותו הדבר.

ויש לבאר קשר הענינים, ובפשטות:

הרמב"ן כ' ד"עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה (שהוא הארון), לפי שס"ל דהשראת השכינה במקדש אינה רק בגדר תנאי, אלא דמקום המקדש עצמו נתקדש בקדושת השראת שכינה, ולכך שפיר שייך לומר דעיקר החפץ הוא מקום מנוחת השכינה, דהא מנוחת השכינה שייכת היא לגוף מקום המקדש;

משא"כ להרמב"ם שכ' דעיקר מצותו של עשיית המשכן הוא רק מגדר בית המוכן להקרבת קרבנות ואליו תהי' הליכה לרגל, לשיטתו אזיל, דהשראת השכינה במקדש היא רק בגדר תנאי מה שעל ידו תבוא השכינה

וא"כ מובן מעצמו שמצד צער בע"ח, לא הי' אפשר להשהות את העזים עם הטווי' ע"ג, עד שיסיימו לבנות את הקרשים, ולכן היו מוכרחים לעשות את היריעות מיד אחרי שטוו אותן.

(ע"פ לקו"ש חט"ז עמ' 449 ואילך)

סימן פרשת פקודי

ברוב החומשים נכתב בסיום כל פרשה מנין הפסוקים שבפרשה עם סימן למנין זה, אך בסוף פ' פקודי לא נרשם סימן, ובפשטות הוא טעות הדפוס.

ואולי יש לומר שבמקור הי' כתוב "בלי כל סימן", והכוונה בזה היתה שיש בסדרה זו צ"ב פסוקים שבגימטריא "בלי כל", ואחד המדפיסים טעה, והבין זה כפשוטו, שאין סימן לפרשה זו, והשמיט הסימן...

(ע"פ אג"ק חכ"א אגרת ז'תתקפא)

טויית היריעות מעל העזים

ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה ה' את משה

כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא אמר לו רבו כו' כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן. אמר לו בצלאל, מנהג העולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו. . . וכן עשה (לה, כב. רש"י)

יש לעיין, דאם היו צריכים לבנות המשכן כ"מנהג העולם" מדוע עשו את היריעות תחלה ואח"כ את הקרשים, דלא כמנהג העולם שבונים את קירות הבית ורק לאח"כ את גגו (וראה גם רבותינו בעל התוס' ויקהל לו, יד ועוד)?

ויש לתרץ בפשטות:

עה"פ (ויקהל לה, כו) "וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים" פירש רש"י "היא היתה אומנות יתירה, שמעל העזין היו טווין אותן". וכן פרש"י בשבת (עד, ב ד"ה שטוף) "קרא קדריש טוו את העזים בגופן של עזים משמע". והיינו שהביאו הנשים את העזים כשהצמר טווי על גופן ממש.

לקראת שבת

יח

הארון והכפורת בכאן (בפ' תרומה) כי הוא מוקדם במעלה כו', אבל משה הקדים בפרשת ויקהל (לה, יא ואילך) את המשכן ואת אהליו ואת מכסהו וכן עשה בצלאל (לו, ח ואילך). לפי שהוא הראוי לקדם במעשה". היינו, דגדר הבנין הוא חיוב בפ"ע להיות מקום שהקדושה שורה בו.

וכן מובן מדברי הרמב"ן (ברי' פ' ויקהל), שציווי זה "יתכן שהי' זה ביום מחרת רדתו ואמר לכולם ענין המשכן אשר נצטווה בו מתחלה קודם שבור הלוחות, כיון שנתרצה להם הקב"ה ונתן לו הלוחות שניות כו' הנה חזרו לקדמותם ולא הבת כלולותם ובידוע שתהי' שכינתו בתוכם כענין שצוהו תחלה כמו שאמר (תרומה שם, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם ולכן צוה אותם משה עתה ככל מה שנצטווה מתחלה" [1].

והנראה לחדש עוד בביאור הפלוגתא, דאזלו בזה לשיטתייהו לענין אחר בגדר קדושת מקדש. דהנה, הרמב"ן בהמשך דבריו (ר"פ תרומה) מבאר גדר ענין השראת השכינה במשכן: "וסוד המשכן הוא שיהי' הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר וכמו שנאמר שם (משפטים כד, טז) וישכן כבוד ה' על הר סיני וכתיב (ואתחנן ה, כא) "הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו" וכן כתיב במשכן "וכבוד ה' מלא את המשכן" והזכיר במשכן שני פעמים (סוף פרשתנו מ, לד-לה) "וכבוד ה' מלא את המשכן כנגד את כבודו ואת גדלו". ובסוף פרשתנו כתב: "וכבוד ה' מלא את המשכן כי תוכו מלא הכבוד שוכן בתוך הענן תוך המשכן כענין שנאמר בהר סיני (יתרו כ, יח) אל הערפל אשר שם האלקים". ומבואר בספרים⁶, דכוונתו בזה לבאר גדר

[ובביאור תורף דברי הרמב"ן ומה שרצה לחדש בזה נ"ל, דהנה, הרמב"ן ס"ל (ריש פרשת ויקהל) דציווי הקב"ה למשה על עשיית המשכן (בפ' תרומה) הי' לפני חטא העגל וציווי משה לישראל (בפ' ויקהל) הי' אחר החטא וסליחתו, למחרת יוהכ"פ³, וכיון שכן הי' מקום לפרש דבציווי ה' למשה הקדים הארון והכפורת כי לפני חטא העגל הי' עיקר המכוון בבנין המשכן לצורך השראת השכינה, והו"ע הארון והכפורת, אבל אח"כ כשחטאו בעגל⁴ הי' תוכן המשכן בשביל הכפרה על חטא העגל, שזהו בעיקר על ידי העבודה במשכן, הקרבת הקרבנות⁵, ולכן אפשר לומר שלכן בפ' ויקהל לא הקדים משה הארון והכפורת, להורות שמעתה עיקר החפץ במשכן אינו השראת השכינה אלא הכפרה על חטאים כו';

וכדי לשלול סברא זו מבאר, שטעם השינוי

(3) וכדעת זח"ב קצה, א.

(4) ראה תורת משה להחת"ס תרומה (שם, ז) ומלבי"ם שם, שמבארים השינוי ע"פ הנ"ל, דעשייתו היתה אחר חטא העגל.

(5) בס' חמדת ישראל (קונטרס נר מצוה ס"ו (מ"ע כ)) מבאר כן, ומתיר עפ"י הסתירה בדברי הרמב"ן, דכיון שהרמב"ן מודה דכל תכלית בנין המשכן הי' בעיקר הארון א"כ מדוע מנה עשיית הארון וכפורת מצוה בפ"ע (שם בהשגותיו לטהמ"צ להרמב"ם מ"ע לג), מלבד מצות בנין ביהמ"ק (שם מ"ע כ). אבל ע"פ מ"ש בפנים בפירוש הרמב"ן אא"פ לפרש כן, ראה לקו"ש ח"א ע' 811 ואילך ובהערה 52 שם.

(6) אוה"ת ויצא קעת, א ואילך. ביאורו להצ"צ ויצא ע' קג ואילך. סה"מ תר"ל ע' סג ואילך. ועוד (והובא במקומות הנ"ל

יינה של תורה

פקודי המשכן, משכן העדות: המשכן של "תרומה-תצוה" והמשכן של "ויקהל-פקודי"

חזרת התורה על פרשיות המשכן ב' פעמים | משכן ד"למעלן" ומשכן ד"למטן" | עיקר חפץ ה' הוא בעשיית המשכן ד"ויקהל פקודי" | ועשו לי מקדש

כל תיבה בתורה בכלל, ובתורה-שבכתב בפרט, מדוייקת היא בתכלית, ולא שייך בה ח"ו חסר ויתיר. ועד-כדי-כך, שגופי תורה שלמים רמוזים באות אחת בתורה שבכתב.

ולפי-זה יש שאלה פשוטה המתעוררת מיד בלימוד פרשיות אלו ד"ויקהל פקודי" – והלא כל מה שכתוב כאן, כבר נאמר קודם לכן בפרשיות "תרומה" ו"תצוה", ומה טעם נשנית פרשה זו. ואף שרצתה התורה הק' להשמיענו שעשו ישראל ככל אשר ציוו עליהם, הול' בקיצור לשון "ויעשו ככל אשר ציוה ה' אותם" וכיו"ב, ולמה האריכה התורה שתי פרשיות נוספות?

והביאור בזה ע"ד המבואר אודות פרשת הנשיאים, שגם שם חוזרת התורה י"ב פעמים על אותם פרטים בדיוק, וגם שם היה אפשר לכתוב כמה הקריב כל נשיא, בלי לפרט באריכות גדולה כ"כ, רק שמכיון שכל שבט עניינו אחר לגמרי מהשבט השני, וכל נשיא הקריב את קרבנו באופן אחר

חידושי סוגיות

בפלוגתת הרמב"ם והרמב"ן בבנין המקדש

יקדים פלוגתתם אי גדר הבנין מסתעף מחיוב עבודה או חיוב בפ"ע, ויביא עוד פלוגתא בגדר קדושת מקדש אי המקום גורם או דהוי כתנאי צדדי, יתלה ב' הפלוגתות, ויסיק דמר אמר חדא ומא"ח ולא פליגי, רק תלוי אי קאינן בחלות קדושה שע"י עבודה או בחלות קדושה עצמית לישראל

א.

חיוב הבנין הוא מסתעף מחיוב עבודה במקדש, מה שצ"ל בית המוכן ומוכשר להקרבה, ולא ענין בפ"ע.

ובזה איפליג על הרמב"ן – כידוע ומבואר כבר כמ"פ, מחלוקתם בזה (ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 116 ואילך – ביאור עומק סברתם, ולשיטתייהו בזה בכמה פרטים. ועוד) – דהרמב"ן ס"ל (כמ"ש בפירושו על התורה, ר"פ תרומה): "עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון? כמו שאמר (תרומה כה, כב) ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת על כן הקדים

יקדים פלוגתתם אי גדר הבנין מסתעף מחיוב עבודה או חיוב בפ"ע, ויביא עוד פלוגתא בגדר קדושת מקדש אי המקום גורם או דהוי כתנאי צדדי

כ' הרמב"ם ריש הל' בית הבחירה! "מ"ע לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש". פירוש, דלשיטת הרמב"ם עיקר גדר מצות מקדש היא עבודת המקדש, בהקרבה ובעליל' לרגל, היינו דאף גדר

(2) ראה גם תנחומא פרשת ויקהל ז. וראה שם ו. שמו"ר פ"ג, ב. ועוד.

(1) וכן בסהמ"צ שם (מ"ע כ), וראה שם שרש יב.

בלימוד התורה נמצא הקב"ה בשכלו של האדם

ויקה ויתן את העדות אל הארון

העדות - הלוחות

(מ, כ. רש"י)

איתא בשמו"ר (פ"ג, ב) "בשעה שאמר הקב"ה למשה עשה המשכן בא ואמר לבצלאל. אמר לו: מהו המשכן הזה? אמר לו: שישירה הקב"ה שכינתו בתוכו ומלמד לישראל תורה. אמר לו לבצלאל: והיכן התורה נתונה? אמר לו: הארון".

ולכאורה תמוה, הרי ידועים דברי הרמב"ן ש"עיקר החפץ במשכן... מקום מנוחת השכינה שהוא הארון", דהשראת השכינה היתה בעיקר בארון, וא"כ מדוע אי' במדרש שהארון הוא בשביל התורה?

וי"ל דהא גופא מרמז המדרש שהשראת השכינה באופן הכי נעלה היא דוקא ע"י התורה.

דהנה השראת השכינה בבני ישראל הוא ע"י לימוד התורה וקיום המצוות.

והחילוק ביניהם הוא:

בקיום המצוות מקיים האדם רצון הקב"ה, אבל האדם והמצוה אינם מתאחדים, ולדוגמא יד העוסק בנטילת לולב הנה אף שביד זה קיים רצון הקב"ה, מ"מ אין היד עצמו מתאחד עם הקב"ה בעצמו.

משא"כ בלימוד התורה מכיון ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד" הנה בהבנת דבר תורה, ע"י שחכמת ה' בקרבנו, שורה הקב"ה בעצמו בשכלו של האדם. ונמצא, דשכל האדם בעצמו מיוחד עם הקב"ה (וראה בזה בארוכה תניא פ"ה).

וזה גם החילוק בין כללות המשכן והארון עצמו:

"מקום ארון אינו מן המדה" – שבארון מכיון שבו היו הלוחות - התורה - הנה בתוך "מקומו" ו"מדתו" שרתה השכינה בגלוי, אבל בשאר המשכן אף שגם שם שרתה השכינה אבל מקום

המזבח (עד"מ) נשאר במדתו, ולא שרתה שם שכינה באותו אופן כבארון.

(ע"פ לקו"ש חט"ז עמ' 434 ואילך)

תכלית בריאת העולם

ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל גו', כי ענן ה' על המשכן יומם גו', לעיני כל ישראל לכל מסעיהם

(מ, לז-לט)

יש לשאול, הרי בפסוקים שלפנ"ז מדובר אודות הקמת המשכן וכו', ומדוע נכתב כאן דווקא אודות סדר מסעי בני ישראל?

וי"ל דהנה בספר שמות מדובר על לידת עם ישראל והתחלת היותו עם נבחר ע"י הקב"ה לעבדו ית' ולקיים רצונותיו (דמסופר שם על יציאת מצרים ומתן תורה והשראת השכינה בתוך בני ישראל ע"י הקמת המשכן).

והנה אמחז"ל דתכלית בריאת העולם הוא ד"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", דרצה הקב"ה שגם עולם המסתיר על קדושתו ית', ועד שהוא מלא קליפות וסט"א יעשו מזה בני" (ע"י תומ"צ) מקום שיוכל הקב"ה לדור ולגלות קדושתו ית'.

וזהו שמסיימים את הספר שבו מדובר על בחירת ישראל לעם המקיים רצונו ית' - במסעי בני ישראל במדבר, כי זה מורה שזה תוכן ועבודת ישראל, ליסע ולשהות ב"מדבר" דוקא, שהוא מקום מלא נחשים ועקרבים ו"צמאון שאין מים" - מקום שאין בו גילוי אלוקות.

ודוקא מקום כזה שאין בו גילוי אלוקות יבררו ויזכרו, עד שיהי' מכוון ומדורר לשכינת עוזו ית'.

(ע"פ לקו"ש חט"ז עמ' 475 ואילך)

לקראת שבת

יג

לגמרי, לא היה מקום למנות את כולם יחדיו. וכמרומו במדרש¹ שמאריך לבאר חידושו של כל שבט בהקרבת קרבנות הנשיאים.

וכיוצא בזה כאן, שאי-אפשר לכלול את עשיית המשכן ע"י בני-ישראל, עם ציווי המשכן ע"י הקב"ה, מכיון שהם שני דברים אחרים לגמרי, וכדלהלן.

איתא במדרש²: א"ר סימון: בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן רמז למלאכי השרת שיעשו אף הם משכן ובעת שהוקם למטן הוקם למעלן. והיינו, שיש שתי משכנות - "משכן למעלן", והוא המבואר בפרשיות "תרומה" ו"תצוה"; ו"משכן למטן" המבואר ב"ויקהל פקודי".

כלומר: בפרשיות "תרומה" ו"תצוה" מבואר כיצד ציוה הקב"ה את משה-רבינו בהר-סיני אודות המשכן. הציווי היה אל משה-רבינו שנשמתו גבוהה מאוד משאר נשמות כל ישראל (בסגנון הקבלה: נשמה דאצילות), ו"שכינה מדברת מתוך גרונו".

דרך אמירת הציווי היתה בנבואה, וכפי שמשה רבינו קיבל נבואה: "שכל הנביאים בחלום או במראה ומשה-רבינו מתנבא והוא ער ועומד... כל הנביאים על ידי מלאך, לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה, משה-רבינו לא על ידי מלאך שנאמר: "פה אל פה אדבר בו". "ותמונת ה' יביט" כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה ובלא משל... כל הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגין, ומשה-רבינו אינו כן... כמו שאין אדם נבהל לשמוע דברי חבירו כך היה כח בדעתו של משה-רבינו להבין דברי הנבואה והוא עומד על עומדו שלם".³

מקום קבלת הציווי היה בהר-סיני: שם אפילו משה-רבינו עמד בדרגא גבוהה ונעלית יותר מכפי שהיה למטה. והראיה, ש"לחם לא אכל ומים לא שתה"⁴ (אף שגם כשירד מן ההר היתה האכילה והשתיה של משה שונה משל שאר בני-אדם).

ובוודאי אשר "המשכן אשר הראת בהר" לא היה מכסף וזהב גשמיים. אלא כסגנון המדרש⁵ "הראה הקב"ה למשה למעלן אש אדומה אש ירוקה אש שחורה אש לבנה".

ומאידך, בפרשיות "ויקהל-פקודי" מדובר על המשכן שנעשה ע"י בני ישראל (בלשון הקבלה:

1) רבה, נשא פי"ג-י"ד ואילך.

2) שם פי"ב, יב. ובכ"מ.

3) רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז ה"ו.

4) שני פרטים בזה: א) שעמד על עמדו בעת גילוי הנבואה; ב) שנתנבא ב"זה" (בלא משל וחידות). והיינו, שאר הנביאים אף שנתנבאו רק ב"כה" (במשל וחידות) לא עמדו על עמדם. והוא נתנבא ב"זה" ועמד על עמדו.

5) שמות לד, כח.

6) שם פי"ב, ח.

נשמות דבי"ע); כאן בעולם הזה התחתון; מזהב, כסף ונחושת גשמיים.

ובוודאי שאי אפשר לכלול "שני משכנות" אלו יחדיו, ולכך פירטה שנית התורה את מעשה המשכן.

אף-על-פי-כן, עיקר חפץ השם הוא ב"משכן דלמטון", המבואר בפרשיות "ויקהל פקודי". ש"נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים⁶, וכפירוש רבינו הזקן בעל-התניא⁷ שהוא קאי על "עולם הזה התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו יתברך עד שהוא מלא קליפות וסטרא-אחרא... שכך עלה ברצונו יתברך, להיות נחת רוח לפניו ית', כד אתכפיא סטרא-אחרא ואתהפך חשוכא לנהורא, שיאיר אור ה' אין-סוף ב"ה, במקום החשך והסטרא-אחרא של כל עולם-הזה כולו, ביתר שאת ויתר עז, ויתרון אור מן החשך מהארתו בעולמות עליונים".

[עפ"ז תבואר קושיית המדרש⁸ על הפסוק "והנשיאים הביאו את אבני השוהם"⁹ – ודרשו בגמרא¹⁰ ש"נשיאים" קאי על העננים (כהא דכתיב¹¹ "נשיאים ורוח"), ואבנים אלו היו מעשי ניסים. וע"ז הקשו: איך הביאו למשכן ממעשי-ניסים.

וע"פ האמור מתחזקת הקושיא: כיון שרצונו של מקום ב"ה הוא דוקא במשכן גשמי – איך היה אפשר להשתמש במעשי-ניסים, שעניינם הוא להיפך?].

וזהו מה דאיתא בירושלמי¹²: "בכל יום אדם מתפלל שמונה-עשרה... כנגד י"ח ציוויין שבתורה בפרשת משכן שני" – במשכן "ראשון" הכוונה ל"משכן דלמעלן" של הפרשיות תרומה-תצוה, ומשכן "שני" הוא של ויקהל-פקודי, "משכן דלמטון".

דלכאורה מה הקשר בין תפילת י"ח למלאכת המשכן?

אלא שע"ז אמר בזהר הק'¹³ "סולם דא צלותא" – שהפסוק "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה" קאי על עבודת התפילה, שהאדם מתעלה מ"ארצה" ועד "השמימה".

(6) תנחומא נשא טז. ובכ"מ.

(7) תניא פל"ו.

(8) מדרש הגדול, נעתק ב"תורה שלימה" עה"פ (אות צח).

(9) ויקהל לה, כז.

(10) יומא עה, א.

(11) משלי כה, יד.

(12) ברכות פ"ג ה"ד.

(13) ח"א רסו, ב. ח"ג שו, ב. תיקוני זהר תמ"ה (פג, א).

ש"ארצה" הוא "ארץ" בתוספת ה"א – להורות שהוא עמוק וחזק בתוך הארץ, ומשם הוא עולה בתפילה מדרגא לדרגא עד שמגיע "השמימה" – "שמים" בתוספת ה"א, גבוה מאוד נעלה בשמים גופא.

ולכן תפילת שמונה-עשרה מרומזת ב"משכן שני" – שבו היא עבודת ישראל ב"ארצה", בעשיית משכן מדברים גשמיים, ורק על ידם מגיעים "השמימה" עד אין סוף.

